

C/2024/1595

5.3.2024

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi eurooppalaisen vammaiskortin ja eurooppalaisen vammaisten henkilöiden pysäköintiluvan vahvistamisesta”

(COM(2023) 512 final – 2023/0311 (COD))

(C/2024/1595)

Yleisesittelijä: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Lausuntopyyntö	neuvosto, 28.9.2023 Euroopan parlamentti, 19.10.2023
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 91 ja 304 artikla
Vastaava jaosto	työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus
Hyväksyminen täysistunnossa	14.12.2023
Täysistunnon numero	583
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	203/0/1

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) suhtautuu myönteisesti eurooppalaista vammaiskorttia ja eurooppalaista vammaisten henkilöiden pysäköintilupaa koskevaan komission ehdotukseen, jota voidaan pitää ensimmäisenä askeleena kohti ETSK:n 27. huhtikuuta 2023 antamassaan lausunnossa aiheesta ”EU:n vammaiskortti”⁽¹⁾ peräänkuuluttamaa vammaisten henkilöiden vapaata liikkuvuutta EU:ssa.

1.2 ETSK suhtautuu myönteisesti myös komission erilliseen ehdotukseen, jolla direktiivi⁽²⁾ laajennetaan koskemaan jäsenvaltiossa laillisesti oleskelevia kolmansien maiden kansalaisia. Tämä on tarpeen sen varmistamiseksi, että eurooppalainen vammaiskortti ja eurooppalainen pysäköintilupa ovat niitä tarvitsevien saatavilla.

1.3 ETSK suositaa, että ehdotuksen soveltamisalaa laajennetaan siten, että EU:n vammaiskortilla olisi mahdollisuus **saada tilapäisesti julkiseen sosiaalipolitiikkaan ja/tai kansallisiin sosiaaliturvajärjestelmiin sisältyviä etuuksia**, kun vammaisen henkilö on muuttanut johonkin jäsenvaltioon opiskelemaan tai työskentelemään. Tämän tilapäisen mahdollisuuden tulisi olla voimassa ainakin koko sen ajan, kun henkilön vammaisuutta arvioidaan uudelleen ja se varmennetaan. Tämä on tarpeen siksi, että henkilön muuttaessa jäsenvaltiosta toiseen hän menettää rajan ylittäessään oikeutensa mahdollisiin vammaisuuteen liittyviin etuuksiin. Vammaisuuden uudelleenarviointi uudessa jäsenvaltiossa voi kestää yli vuoden, ja tällä välin henkilö jää siirtymäkauden ajaksi vaille minkäänlaista tunnustamista tai tukea (2 artiklan 2 kohta).

1.4 ETSK pyytää niin ikään säätämään laissa selkeästi, että vammaiskortin olisi oltava **maksuton ja vapaaehtoinen**. Korttia ei pitäisi myöntää automaattisesti, vaan ainoastaan henkilön hakemuksesta tai jos eurooppalainen vammaiskortti on sisällytetty esimerkiksi kansallisen vammaisarvioinnin perusteella myönnettyyn kansalliseen vammaiskorttiin. Kortin on lisäksi oltava maksuton, jotta kustannukset eivät muodostuisi lisäesteeksi kortin hakemiselle.

1.5 Vammaiskortin esittämistä ei myöskään pitäisi koskaan vaatia **todisteena vammaisuudesta sellaisten palvelujen osalta, jotka on myönnetty EU:n muun lainsäädännön nojalla**. Tällaisiin palveluihin lukeutuu esimerkiksi vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista lentoliikenteessä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1107/2006⁽³⁾ mukainen oikeus saada apua lentokentillä. Mikäli näiden oikeuksien käyttäminen edellyttäisi kortin pakollista esittämistä, se voisi aiheuttaa leimautumista ja lisäksi estää henkilöitä, jotka eivät ole vammaiskortin haltijoita, saamasta tarvitsemaansa apua lentokentillä.

⁽¹⁾ EUVL C 228, 29.6.2023, s. 71.

⁽²⁾ COM(2023) 698 final.

⁽³⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1107/2006, annettu 5 päivänä heinäkuuta 2006, vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista lentoliikenteessä (EUVL L 204, 26.7.2006, s. 1).

1.6 ETSK suosittelee, että **eurooppalaiseen pysäköintilupaan liitetään erillinen tietokanta, joka on saatavilla kaikilla EU:n kielillä** ja josta saa tietoa paikallis-, alue- tai valtiotasolla määritellyistä pysäköintisäännöistä, -ehdoista ja -paikoista. Jäsenvaltioiden on myös tuettava kansallisia viranomaisia ja kannustettava niitä lataamaan ja päivittämään käyttäjien kannalta merkityksellisiä tietoja (7 artikla).

1.7 Lisäksi eurooppalaisen pysäköintiluvan tulee sisältää sanat **"eurooppalainen pysäköintilupa" pistekirjoituksella** Marburgin järjestelmän mittoja käyttäen, kuten jo tehdään eurooppalaisen vammaiskortin tapauksessa. Tämä tekee korttien erottamisesta ja tunnistamisesta helpompaa sokeille ja näkövammaisille käyttäjille (liite II).

1.8 ETSK katsoo, että EU:n vammaiskorttia koskevassa säädöksessä on säädettävä **käytännön tietoa kustakin maasta tarjoavasta täysin esteettömästä EU-tason verkkosivustosta, joka on saatavilla kaikilla EU:n kielillä viittomakielet mukaan lukien ja josta on myös selkokielinen versio**. Sen on sisällettävä tiedot ehdoista, säännöistä, käytännöistä ja menettelyistä, jotka koskevat eurooppalaisen vammaiskortin ja eurooppalaisen pysäköintiluvan myöntämistä vammaisille henkilöille ja kortin tai luvan uusimista ja peruuttamista, sekä tiedot 2 artiklan 1 kohdassa ja 9 artiklassa tarkoitetuista palveluista.

1.9 Säädöstekstissä tulee ETSK:n mukaan myös edellyttää, että EU koordinoi **unionin laajuisia ja kansallisia valistuskampanjoita, joita olisi järjestettävä kaikilla EU:n kielillä** suurelle yleisölle sekä kortin mahdollisille käyttäjille ja palveluntarjoajille (9 artikla).

1.10 ETSK kehottaa komissiota varmistamaan, että jäsenvaltioiden **käyttöön annetaan riittävästi rahoitusta** hallinnollisista menettelyistä, fyysisen kortin tai luvan myöntämisestä, tiedottamisesta ja valistuskampanjoista aiheutuvien kustannusten sekä muiden asiaan liittyvien kustannusten kattamiseksi, jotta helpotetaan lainsäädännön saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä ja täytäntöönpanoa. Komission olisi otettava tämä huomioon seuraavaa monivuotista rahoituskehystä laatiessaan (9 artikla).

1.11 ETSK pitää tärkeänä, että EU:n vammaiskorttia täydennetään sekä unionin että jäsenvaltioiden tason toimenpiteillä **yleisen esteettömyyden parantamiseksi rakennetussa ympäristössä, liikenteessä, palveluissa ja tuotteissa** Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien (EU) 2019/882⁽⁴⁾ ja (EU) 2016/2102⁽⁵⁾, liikenteen esteettömyyttä koskevien säädösten⁽⁶⁾ ja asiaan liittyvien esteettömyysstandardien mukaisesti.

1.12 ETSK korostaa, että EU:n toimielinten on tärkeää **tehdä tiivistä yhteistyötä vammaisten henkilöiden sekä EU-, jäsenvaltio-, alue- ja paikallistason vammaisjärjestöjen kanssa** EU:n vammaiskorttia kehitettäessä, toteutettaessa ja arvioitaessa. Vammaisjärjestöt on otettava mielekkäällä tavalla mukaan, mikä tarkoittaa sitä, että heille annetaan tarvittavat resurssit ja tiedot esteettömässä muodossa todellisen osallistumisen mahdollistamiseksi (11 ja 12 artikla).

2. Yleistä

2.1 Ensinnäkin on huomattava, että **eurooppalainen vammaiskortti ja eurooppalainen pysäköintilupa eivät ratkaise kaikkia vammaisten henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyviä ongelmia**. Vammaiskortti takaa henkilöiden vammaisuuden vastavuoroisen tunnustamisen kaikkien palvelujen, tilojen ja toimintojen osalta silloin, kun on kyse lyhytaikaisesta oleskelusta muissa EU:n jäsenvaltioissa. Vammaisten henkilöiden vapaata liikkuvuutta haittaa kuitenkin merkittävästi se, että vastavuoroinen tunnustaminen ei koske sosiaalista suojelua, mikä hankaloittaa pysyvää toiseen jäsenvaltioon muuttamista. Komission ehdotuksella ei näin ollen täysin saavuteta tavoitetta poistaa vammaisten henkilöiden vapaan liikkuvuuden esteet, mutta se on ensimmäinen askel oikeaan suuntaan.

2.2 ETSK suhtautuu kuitenkin myönteisesti komission ehdotukseen ja siihen, että se perustuu jäsenvaltioiden väliseen vammaisaseman **vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen** vammaisten henkilöiden vapaan liikkuvuuden helpottamiseksi EU:ssa. Periaatteella varmistetaan, että jossakin jäsenvaltiossa vierailevalla vammaisella henkilöllä on mahdollisuus saada samat edut kuin kyseisen maan omilla kortinhaltijoilla.

2.3 Periaatteella varmistetaan myös, että **henkilöt, joilla on näkymätön vamma, voivat matkustaa ja liikkua vapaammin EU:n alueella** ilman, että heidän tarvitsee selittää vammaisuuteensa liittyviä yksityiskohtia tai että heille esitetään kysymyksiä heidän erityisehtoja tai erityiskohtelua koskevien vaatimustensa johdosta.

⁽⁴⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/882, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista (EUVL L 151, 7.6.2019, s. 70).

⁽⁵⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102, annettu 26 päivänä lokakuuta 2016, julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta (EUVL L 327, 2.12.2016, s. 1).

⁽⁶⁾ EUVL L 204, 26.7.2006, s. 1; EUVL L 46, 17.2.2004, s. 1; EUVL L 334, 17.12.2010, s. 1; EUVL L 163, 25.6.2009, s. 1; EUVL L 172, 17.5.2021, s. 1; EUVL L 356, 12.12.2014, s. 110 ja EUVL L 55, 28.2.2011, s. 1.

2.4 On myös rohkaisevaa huomata, että ehdotetun säädöksen muodoksi on valittu direktiivi, joka on **sitovaa lainsäädäntöä**. Näin varmistetaan säädöksen saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä.

2.5 **Laaja soveltamisala** varmistetaan sisällyttämällä sen piiriin kaikki kansallisten vammaiskorttien haltijoiden saatavilla olevat palvelut komission pilottihankkeessa käytetyn rajoitetun palveluluettelon sijaan. Tätä soveltamisalaa olisi laajennettava asiaa koskeissa toimielinten välisissä neuvotteluissa, ja se olisi vähintäänkin säilytettävä (ks. lausunnon kohta 1.3).

2.6 ETSK suhtautuu myönteisesti myös siihen, että **vammaiskortti ja pysäköintilupa säilyvät erillisinä** asiakirjoina, vaikka niitä käsitellään samassa ehdotuksessa.

2.7 Eurooppalaisen vammaiskortin on myös kunnioitettava henkilön yksityisyyttä, eikä siinä saa olla yksityiskohtaisia tietoja vammaisuuden tyyppistä tai "tasosta". EU:n vammaiskortin tulee olla **täysin yleisen tietosuojasetuksen** (7) mukainen ja suojella käyttäjän henkilötietoja, sillä käyttäessään tätä asiakirjaa palvelujen ja etuuksien saamiseksi henkilön ei tarvitse näyttää ja ilmoittaa henkilötietojaan, erityisesti vammaisuuden arviointitietoja ja henkilökohtaisia terveystietoja.

2.8 Eurooppalainen vammaiskortti voi myös **täydentää kansallisia vammaiskortteja** tai korvata ne kokonaan jäsenvaltioiden näin halutessa.

2.9 EU:n vammaiskortti myös **vahvistaa eri maiden viranomaisten ja valtion virastojen välistä yhteistyötä vammaiskysymyksiä koskevan tietoisuuden lisäämiseksi**. Lisäksi se auttaa palvelujen tarjoamisessa vammaisille henkilöille, jotka ovat kotoisin sellaisista jäsenvaltioista, joissa ei ole käytössä omaa vammaiskorttia, sillä korttia voi myös käyttää kansallisella tasolla todisteena vammaisuudesta.

3. Erityistä

3.1 ETSK on tietoinen siitä, että vammaiskorttia koskeva komission ehdotus voi nykyisessä muodossaan johtaa **tilanteisiin, joissa tapahtuu "käänteistä syrjintää", koska vammaisuuden arviointia ja vammaiskortin myöntämisperusteita ei ole yhdenmukaistettu**. Voi esimerkiksi syntyä tilanne, jossa kahta henkilöä, joilla on sama vamma mutta jotka ovat kotoisin eri jäsenvaltiosta, kohdellaan eri tavalla, kun he vierailevat kolmannessa jäsenvaltiossa. Toinen heistä on saattanut saada vammaiskortin kansallisten arviointi- ja myöntämisperusteiden mukaisesti ja toinen ei. Tämä ongelma ei kuitenkaan liity itse ehdotukseen vaan vammaisaseman vastavuoroisen tunnustamisen periaatteeseen, jolla on rajoituksensa.

3.2 Tämä rajoitus ei tällä hetkellä tarkoita sitä, että jäsenvaltioissa käytössä olevien vammaisuuden arviointimallien olisi oltava samat, mutta se pakottaa jäsenvaltiot parantamaan nykyisiä, ensisijaisesti lääketieteelliseen lähestymistapaan perustuvia järjestelmiään niin, että ne vastaisivat paremmin vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa YK:n yleissopimusta. Ehdotus on myös lisännyt **tietoisuutta siitä, miten EU:n tason toimintatapa vammaisuuden arviointimenettelyjen suhteen voisi mahdollisesti edesauttaa vapaan liikkuvuuden tarpeen tunnustamista**.

3.3 Sama koskee myös sosiaaliturvaetuuksien siirrettävyyttä. Vaikka Euroopan komissio sulkee ne nimenomaisesti ehdotuksensa soveltamisalan ulkopuolelle, ETSK suosittaa, että sovelletaan hieman joustavampaa lähestymistapaa, kun on kyse työn tai opiskelun vuoksi tapahtuvasta muutosta. Pitkällä aikavälillä tähän kysymykseen on löydettävä konkreettinen ratkaisu, sillä **vammaisuuteen liittyvien etuuksien siirrettävyyden puute on edelleen yksi suurimmista vapaan liikkuvuuden esteistä**, eikä se poistu vammaiskortilla tai pysäköintiluvalla. Tätä seikkaa on käsiteltävä sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 883/2004 (8) tarkistamisen yhteydessä tai erillisessä lainsäädäntöehdotuksessa.

Bryssel 14. joulukuuta 2023.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea
Puheenjohtaja
Oliver RÖPKE

(7) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2016/679, annettu 27 päivänä huhtikuuta 2016, luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) (EUVL L 119, 4.5.2016, s. 1).

(8) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EY) N:o 883/2004, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta (EUVL L 166, 30.4.2004, s. 1).